El català, llengua d'Europa

Generalitat de Catalunya

© **Generalitat de Catalunya**
Departament de la Vicepresidència
Secretaria de Política Lingüística

Disseny: Azcunce | Ventura
Impressió:
Dipòsit legal:

Sumari

4 **El català, llengua de tretze milions d'europeus**
Origen, territori i població
El coneixement del català

8 **Una veu pròpia i mil·lenària**
Llengua del poble, la cultura i l'Administració
El període de la decadència literària
La Renaixença i la recuperació de la llengua
La institucionalització del català
La dictadura i la persecució de la llengua
Cap a la normalitat
Segle XX nous reptes

19 **El català, un cas únic a Europa**

21 **El català a la Unió Europea**
El català és la novena llengua de la Unió Europea

25 **El català a l'Espanya plurilingüe**
El 41% de la ciutadania espanyola viu en territoris amb més d'una llengua oficial
El 29% de la ciutadania espanyola viu en territoris on el català és llengua oficial

29 **L'occità, llengua de la Vall d'Aran**
La Vall d'Aran i Catalunya
L'occità, llengua pròpia i oficial de la Vall d'Aran
La Vall d'Aran, únic territori d'Occitània on la llengua pròpia és reconeguda i oficial

El català, llengua de tretze milions d'europeus

Origen, territori i població

La llengua catalana, del grup de les neollatines, es va formar entre els segles VIII i X a cavall dels Pirineus, en els territoris de l'Imperi carolingi que formaven els comtats de la Marca Hispànica. Els segles XII i XIII es va estendre cap al sud i cap a l'est amb les conquestes territorials de la corona catalanoaragonesa, i la frontera lingüística va quedar establerta al final del regnat de Jaume I.

La llengua catalana és parlada en una àrea de 68.000 km², en els quals viuen 13.529.127 persones. Actualment, està dividida en set territoris distribuïts en quatre estats: Andorra, Espanya —on està situada la major part de la població i superfície—, França i Itàlia.

Com en la majoria de llengües, en català es poden distingir diverses varietats geogràfiques: nord-occidental, valencià, central, septentrional o rossellonès i balear, a més de l'alguerès. És freqüent que a les Balears la denominació popular del català que s'hi parla faci referència a cada una de les illes (mallorquí, menorquí, eivissenc i formenterer); a la Comunitat Valenciana, la denominació popular ha estat recollida a l'Estatut d'autonomia de 1982: valencià.

Taula 1. Distribució del territori i la població de llengua catalana

TERRITORI	ESTAT	SUPERFÍCIE (km²)	POBLACIÓ
Andorra	Andorra	468	78.549
Catalunya	Espanya	31.895	7.134.697
Illes Balears	Espanya	5.014	1.001.062
Comunitat Valenciana	Espanya	23.291	4.806.908
Franja de Ponent (Aragó)	Espanya	3.672	45.357
Catalunya Nord (França)	França	4.166	422.297
L'Alguer (Sardenya)	Itàlia	224	40.257
TOTAL		**68.730**	**13.529.127**

FONT: Catalunya: Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) 2006; Illes Balears, Comunitat Valenciana, Franja de Ponent: Instituto Nacional de Estadística (INE) 2006; Catalunya Nord: Institut National de la Statistique et des Études Économiques (INSEE) 2005; l'Alguer: Instituto Nazionale di Statistica (ISTAT) 2005; Andorra: Govern d'Andorra 2005.

Europa i els territoris de parla catalana

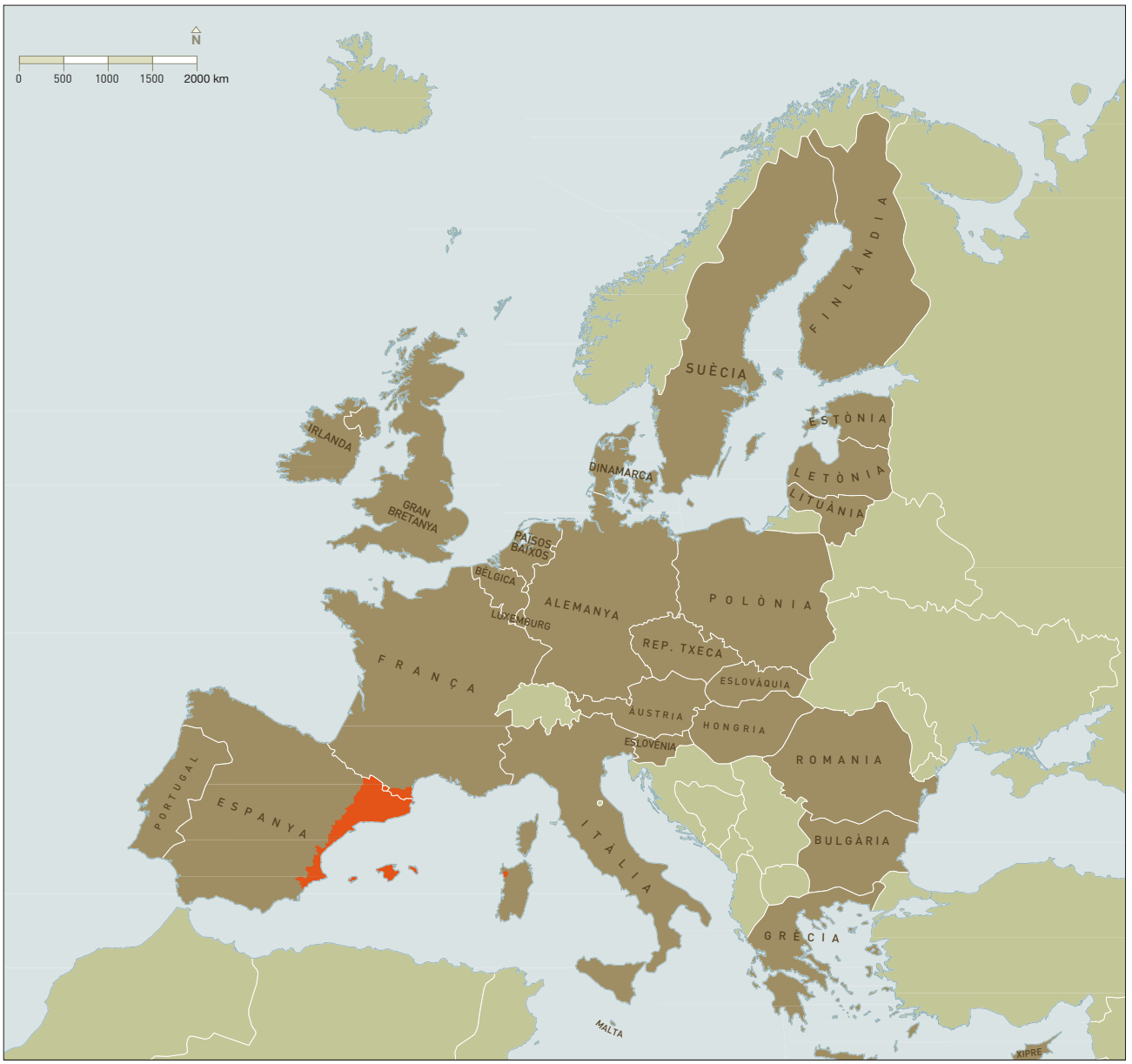

El coneixement del català

El coneixement de la llengua catalana en els territoris que la tenen com a llengua pròpia és desigual, a causa de la diversitat de les realitats històriques i polítiques. Les renovacions de censos i padrons de 1986, 1991, 1996 i 2001 han estat aprofitades per a l'obtenció d'informació sobre el grau de coneixements lingüístics. Així mateix, durant els anys 2003 i 2004 es van dur a terme enquestes a tots els territoris per conèixer tant el grau de coneixement de les llengües que s'hi parlaven com el seu ús. Gràcies a aquestes enquestes sabem que, en conjunt, el nombre estimat de persones capaces de parlar la llengua catalana és de 9.118.882, i el de les que la poden entendre és d'11.011.168. A més, fora dels territoris de parla catalana hi ha, distribuïdes per tot el món, més de 200.000 persones que conserven el català com a llengua familiar.

Taula 2. Percentatges de població que sap parlar i entén el català

TERRITORI	POBLACIÓ TOTAL	SAP PARLAR CATALÀ	ENTÉN EL CATALÀ
Andorra	78.549	78,9%	96,0%
Catalunya	7.134.697	84,7%	97,4%
Illes Balears	1.001.062	74,6%	93,1%
Comunitat Valenciana	4.806.908	53,0%	75,9%
Franja de Ponent (Aragó)	45.357	88,8%	98,5%
Catalunya Nord (França)	422.297	37,1%	65,3%
L'Alguer (Sardenya)	40.257	61,3%	90,1%
TOTAL	**13.529.127**	**9.118.882**	**11.011.168**

FONT: Estadística d'usos lingüístics (EUL). Catalunya, 2003. Illes Balears, Catalunya Nord, Andorra, l'Alguer i Franja d'Aragó, 2004. Enquestes realitzades a la població de 15 anys o més. Les dades absolutes de sap parlar i entén el català són estimacions per a la població de 2 anys i més. Dades de la Comunitat Valenciana: Conselleria d'Educació i Esports. Generalitat Valenciana, 2004. S'han sumat els percentatges *Bastant bé* i *Perfectament*.

El territori on es parla la llengua catalana

Una veu pròpia i mil·lenària

Llengua del poble, la cultura i l'Administració

Els primers textos escrits en català coneguts actualment són fragments de la versió catalana del *Forum Iudicum* i el sermonari *Les Homilies d'Organyà*, tots dos del segle XII. El català va tenir una considerable expansió com a llengua de creació i de govern (Cancelleria Reial) entre els segles XIII i XVI, temps en què la corona catalanoaragonesa va estendre els seus dominis per la Mediterrània, a Sicília, Sardenya, Nàpols i fins i tot a Atenes. Entre les obres literàries de relleu universal d'aquest període es poden esmentar les de Ramon Llull, contemporani de Dant, les quatre *Cròniques*

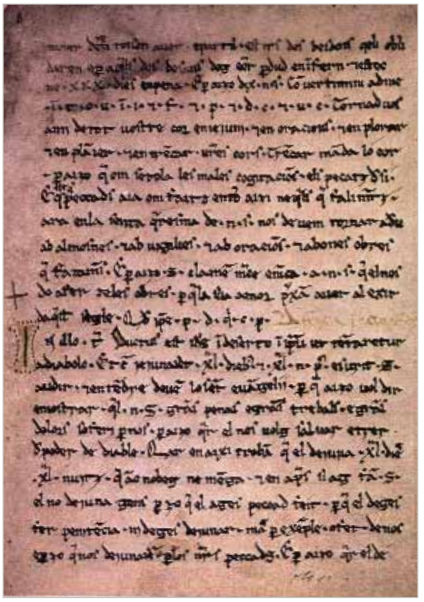

Les Homilies d'Organyà (s. XII), primer document literari català; es conserva a la Biblioteca Nacional de Catalunya.

Portada del *Llibre del Consolat de Mar*, compilació de lleis marítimes i mercantils redactada en el segle XIV i traduïda a diverses llengües.

(la de Jaume I o *Llibre dels fets*, la de Bernat Desclot, la de Ramon Muntaner i la de Pere el Cerimoniós), les obres de Francesc Eiximenis, Anselm Turmeda, Bernat Metge, Ausiàs Marc o el *Tirant lo Blanc,* considerada com la primera novel·la moderna de la literatura occidental. També són en català els grans textos legislatius d'aquest temps, com són els *Furs de València*, els *Costums de Tortosa,* els *Usatges* o el *Llibre del Consolat de Mar*, recull de lleis de comerç marítim que s'aplicaren a tota la Mediterrània fins al segle XVIII. La relació amb Itàlia comportà que una de les primeres traduccions conegudes de la *Divina Comèdia* fos la catalana d'Andreu Febrer i que també es traduïssin al català grans obres de la literatura del moment, com és el cas del *Decameró*.

El *Tirant lo Blanc*, de l'escriptor Joanot Martorell (Gandia, 1413/1415-1468), és l'obra cabdal del Segle d'Or de les lletres catalanes.

Ramon Llull (Palma 1232-1316), primer gran escriptor en llengua catalana, és l'autor de les obres *Llibre d'Evast e Blanquerna* i *Llibre d'Amic e Amat.*

El període de la decadència literària

Tot i que la llengua catalana va tenir un accés precoç a la impremta —com demostra el fet que el 1474 ja apareix el primer llibre imprès en català, *Les trobes en llaors de la Verge Maria*—, en els segles del Renaixement i el Barroc va viure una etapa de decadència, pel que fa a la literatura culta. Malgrat això es mantingué com a llengua de la legislació i de l'Administració, i com a llengua popular. D'aquest període es pot destacar l'obra de Josep Vicenç Garcia i Francesc Fontanella a Catalunya, Joan Ramis a Menorca, i Lluís Galiana a València.

CONSTITVTIONS
Y
ALTRES DRETS
DE
CATHALVNYA,
COMPILATS EN VIRTVT
DEL CAPITOL DE CORT LXXXII.
DE LAS CORTS PER LA S.C. Y R. MAJESTAT

Portada de les Constitucions i altres drets de Catalunya (1704), recopilació en català de les lleis vigents al Principat poc abans de la pèrdua de la llibertat.

Després de la Guerra dels Segadors (1640-1659), les terres del nord de Catalunya foren cedides a la corona francesa i, immediatament, el català va ser prohibit a l'educació i en els usos oficials. En la Guerra de Successió a la corona d'Espanya (1704-1714), els territoris de l'antiga corona d'Aragó prengueren partit a favor de l'arxiduc Carles i lluitaren al costat de les potències aliades. Per això, després de la derrota d'Almansa (1707) i de la presa de Barcelona (1714) i de Mallorca (1715), els territoris de parla catalana perderen les institucions pròpies i el català va ser exclòs de la legislació i de l'Administració de justícia i municipal, de l'ensenyament i de la documentació notarial i de comerç.

La Renaixença i la recuperació de la llengua

Coincidint amb els moviments del romanticisme i del nacionalisme a tot Europa, la llengua catalana va viure una rica Renaixença literària, l'inici de la qual se sol situar simbòlicament amb la publicació de l'oda *La Pàtria* (1833) de Bonaventura Carles Aribau, i que va tenir continuïtat amb la producció poètica, teatral i narrativa de molts autors de Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià.

A la segona meitat del segle XIX, aquest moviment va donar obres de nivell universal i d'un gran èxit popular com són les de Jacint Verdaguer, autor dels poemes èpics *L'Atlàntida* i *Canigó;* Àngel Guimerà, que va atorgar nivell literari al teatre nacional amb obres com *Terra Baixa*; Narcís Oller, autor de novel·les d'una gran modernitat, com és el cas de *La febre d'or*. Santiago Rusiñol, Joan Maragall, Ignasi Iglésias, Víctor Català, Miquel Costa i Llobera, Joan Alcover, Joan Salvat-Papasseit, que va incorporar l'ús dels cal·ligrames, Josep Sebastià Pons i Bartomeu Rosselló Pòrcel són alguns dels autors més populars del primer terç del segle XX.

El pi de Formentor, poema de l'autor mallorquí Miquel Costa i Llobera, que ha esdevingut un símbol de l'estima a la terra.

El 1881 aparegué el primer diari escrit en català, *La Renaixença* (1881-1905).

El pi de Formentor

Electus ut cedri

Mon cor estima un arbre! Més vell que l'olivera,
més poderós que el roure, més verd que el taronger,
conserva de ses fulles l'eterna primavera,
i lluita amb les ventades que atupen la ribera,
com un gegant guerrer.

No guaita per ses fulles la flor enamorada;
no va la fontanella ses ombres a besar;
mes Déu ungi d'aroma sa testa consagrada
i li donà per trone l'esquerpa serralada,
per font l'immensa mar.

Quan lluny, damunt les ones, renaix la llum divina,
no canta per ses branques l'aucell que encativam;
el crit sublim escolta de l'àguila marina,
o del voltor qui passa sent l'ala gegantina
remoure son fullam.

Del llim d'aquesta terra sa vida no sustenta;
revincla per les roques sa poderosa rel,
té pluges i rosades i vents i llum ardenta,
i, com un vell profeta, rep vida i s'alimenta
de les amors del cel.

Arbre sublim! Del geni n'és ell la viva imatge:
domina les muntanyes i aguaita l'infinit;
per ell la terra és dura, mes besa son ramatge
el cel qui l'enamora, i té el llamp y l'oratge
per glòria y per delit.

Oh! sí: que quan a lloure bramulen les ventades
i sembla entre l'escuma que tombi el seu penyal,
llavors ell riu i canta més fort que les onades,
i vencedor espolsa damunt les nuvolades
sa cabellera real.

Arbre, mon cor t'enveja. Sobre la terra impura,
com a penyora santa duré jo el teu record.
Lluitar constant i vèncer, reinar sobre l'altura
i alimentar-se i viure de cel i de llum pura...
oh vida! oh noble sort!

Amunt, ànima forta! Traspassa la boirada
i arrela dins l'altura com l'arbre dels penyals.
Veuràs caure a les plantes la mar del món irada,
i les cançons tranquiles 'niran per la ventada
com l'au dels temporals.

Paral·lelament s'iniciaren estudis sobre la llengua i s'elaboraren diccionaris (com els de Pere Labèrnia, Pere Antoni Figuera, Josep Escrig o Marià Aguiló), tractats de barbarismes i ortografies (com els dels mallorquins Antoni Cervera i Joan Josep Amengual o el barceloní Josep Balari), que són el precedent immediat de la normativització moderna iniciada a començaments del segle XX.

Coetàniament, el català es va introduir a la premsa diària i periòdica de tot el territori, tant d'abast nacional com local i comarcal, amb diaris com *La Renaixença, El Poble Català, La Veu de Catalunya* i, més tard, *La Publicitat* i *El Matí*, i revistes com *La Ignorància, El Mole, L'Avenç,* i d'altres.

La institucionalització del català

A començament del segle XX, a Catalunya el *catalanisme polític* va reivindicar l'ensenyament de la llengua catalana i el seu ús a l'Administració. Des de les institucions de poder local que va controlar i, molt especialment, des de la Mancomunitat de Catalunya, Enric Prat de la Riba va donar un gran suport institucional al català amb la creació de l'Institut d'Estudis Catalans (1907) i de la seva Secció Filològica, el primer president de la qual fou el mallorquí Mn. Antoni M. Alcover, l'impulsor del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906) i del *Diccionari català-valencià-balear* (1926-1962), obra cabdal de la lexicografia catalana. El suport de Prat de la Riba i de l'Institut van permetre la institucionalització de la tasca realitzada per Pompeu Fabra entre 1913 i 1930 (normes ortogràfiques, gramàtica, diccionari), amb la qual el català es va dotar d'una normativa unificada i moderna.

La Constitució republicana de 1931 i l'Estatut d'autonomia de 1932 van permetre a Catalunya recuperar la Generalitat, que el català fos declarat llengua oficial i la rea-

lització d'una activa política de suport al seu ensenyament. Les Illes Balears i les terres valencianes, en canvi, no arribaren a veure aprovats els seus estatuts d'autonomia.

La dictadura i la persecució de la llengua

Entre els anys 1939 i 1975, durant la dictadura subsegüent a la Guerra Civil (1936-1939), la persecució del català va ser intensa i sistemàtica, sobretot durant els anys quaranta i cinquanta. El règim de Franco va prohibir l'ús de la llengua catalana

Mn. Antoni M. Alcover (Santa Cirga, 1862 - Palma, 1932), una de les figures més representatives quant a la recuperació de la llengua a principi del segle XX.

Pompeu Fabra i Poch (Gràcia, 1868 - Prada de Conflent, 1948), inspirador i principal impulsor de la codificació ortogràfica i gramatical de la llengua catalana.

en l'educació, en l'edició de llibres, diaris o revistes, la transmissió de telegrames i les converses telefòniques en català. O sia, tant en els usos públics com en alguns d'estrictament privats. L'exhibició de pel·lícules era forçosament en castellà i el teatre únicament podia ser representat en aquesta llengua, l'única que podia ser utilitzada en les emissions de ràdio i de televisió. La documentació administrativa, notarial, judicial o mercantil era exclusivament en castellà i la que es feia en català es considerava nul·la de ple dret. La senyalització viària i la comercial, la publicitat i, en general, tota la imatge exterior del país era en castellà. Durant la dècada dels cinquanta i dels seixanta, la forta immigració procedent de la resta d'Espanya —en uns mo-

En el segon terç del segle XX les lletres catalanes van comptar amb autors de relleu universal: Llorenç Villalonga, autor de *Mort de dama*; Josep Pla, l'obra completa del qual és un retrat del seu món i del seu temps, i Mercè Rodoreda, autora de *La plaça del Diamant*.

ments en què cap dels territoris de llengua catalana no disposava de recursos educatius ni de llibertats democràtiques— no es va trobar amb massa oportunitats de conèixer i aprendre la llengua catalana, més enllà d'algunes iniciatives voluntaristes i semiclandestines.

Malgrat tot, la llengua catalana es va mantenir com a llengua de transmissió familiar, tant a Catalunya i les Illes Balears, com a la resta de territoris de parla catalana. En aquest temps molts escriptors formats en l'època anterior, alguns d'ells des de l'exili, com Josep Carner, Carles Riba, Josep Maria de Sagarra, Josep Vicenç Foix, Josep Pla, Salvador Espriu, Mercè Rodoreda, Pere Calders, Joan Fuster, Vicent Andrés Estellés o Llorenç Villalonga van escriure obres de gran relleu.

Cap a la normalitat

A la mort del dictador Franco (1975) i un cop recuperades les llibertats democràtiques, la Constitució de 1978 reconeix la pluralitat lingüística i estableix que les llengües espanyoles diferents del castellà poden ser oficials d'acord amb els estatuts d'autonomia. Els estatuts de Catalunya (1979) i de les Illes Balears (1983) reconeixen el català com a llengua pròpia d'aquests territoris i la declaren llengua oficial juntament amb el castellà, i també ho ha fet, amb la denominació legal de valencià, el de la Comunitat Valenciana (1982). De manera paral·lela, la Constitució d'Andorra (1993) estableix que el català és la llengua oficial de l'Estat.

La dictadura franquista va sotmetre la llengua catalana a una persecució política i cultural per imposar el castellà.

A l'empara dels estatuts, els parlaments autònoms de Catalunya, les Illes Balears i la Comunitat Valenciana van aprovar lleis de suport a la llengua catalana, que la introduïren a l'escola, l'administració i els mitjans de comunicació institucionals.

També s'han creat mitjans de comunicació entre els quals cal destacar, pel seu elevat grau d'acceptació popular, TV3 i Catalunya Ràdio a Catalunya o el Canal 9 a València, i un gran nombre de ràdios i televisions locals a tots tres territoris, i el català ha anat recuperant presència a la premsa, de manera que actualment el 25% de la premsa d'informació general és en català.

L'edició en llengua catalana ha arribat a cotes molt altes pel que fa al nombre de títols editats, que cada any s'ha anat incrementant de manera constant. L'any 2004, per exemple, s'editaren 8.016 títols en llengua catalana, amb un total de vint milions i mig d'exemplars.

L'any 2005 hi havia 10 capçaleres en llengua catalana amb un tiratge conjunt d'uns 175.000 exemplars diaris.

Segle XXI: nous reptes

Segons un estudi de 2005 sobre la presència del català a Internet, que utilitza com a font d'informació el cercador Google, el català ocupa la posició 26 en una classificació de les llengües per nombre absolut de pàgines web existents, i la posició 19 en una classificació segons el nombre de pàgines web per parlant. A principis de 2006, es va crear a Internet, prèvia autorització de l'ICANN (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers), el domini .cat, dedicat als usuaris públics o privats que s'expressen en català a la xarxa.

Pel que fa a la projecció de la llengua catalana a l'exterior, el curs 2006-07 hi ha 162 universitats que ensenyen català arreu del món (per a més informació: http://www.llull.cat) i 116 comunitats catalanes a l'exterior (per a més informació: http://www.cce.cat).

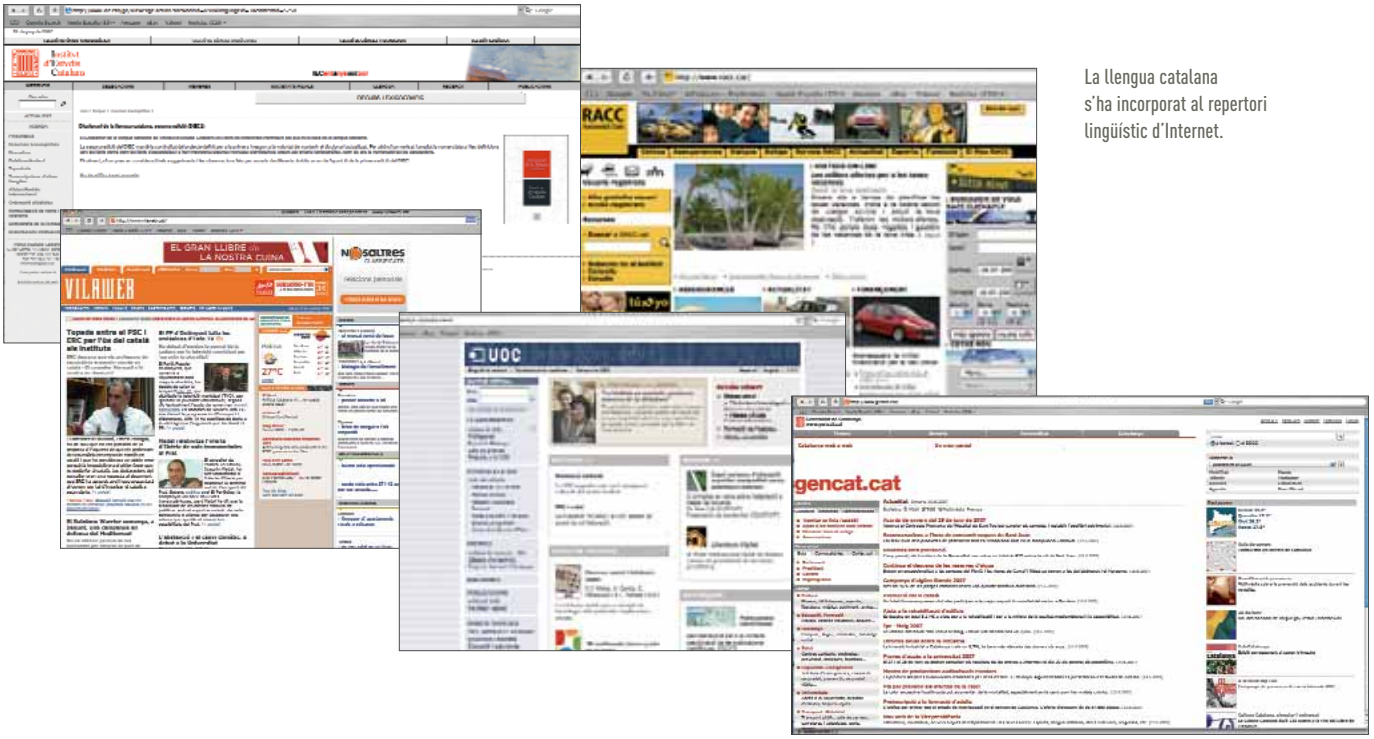

La llengua catalana s'ha incorporat al repertori lingüístic d'Internet.

El català, un cas únic a Europa

El català té algunes de les característiques de les anomenades llengües minoritàries, com són la pràctica inexistència de persones monolingües i, per tant, població bilingüitzada, la pertinença dels territoris de la seva àrea lingüística a estats més extensos on la llengua de la majoria és una altra, o la falta de presència en alguns sectors de la vida social.

No obstant això, el català no pot ser considerat una llengua minoritària ja que es diferencia d'aquestes llengües per diversos motius que la situen entre les llengües europees de demografia mitjana:

- **Pel seu estatut jurídic.** És oficial en un estat sobirà (Andorra) i, al costat del castellà, en tres comunitats autònomes espanyoles, fet que comporta una presència significativa a l'Administració pública i el seu ensenyament obligatori en el sistema educatiu.

- **Per la seva demografia.** El nombre de persones que parlen català és superior al de les que parlen finès o danès, i equiparable al de les que parlen suec o txec a Europa.

- **Per la seva situació sociolingüística.** No ha estat abandonat pels seus parlants (llevat de supòsits excepcionals) i es transmet de manera intergeneracional amb normalitat. L'entenen més del 90% dels ciutadans d'Andorra, Catalunya i les Illes Balears i el 75% dels del País Valencià. A més, els qui fixen la seva residència en aquests territoris tradicionalment han tendit a aprendre'l i a fer-lo servir en les relacions públiques i fins i tot familiars. Queda molt lluny de xifres de coneixement inferiors a la quarta part de la població que es donen, per exemple, a Occitània o a Bretanya.

• **Pel seu equipament lingüístic.** És un idioma plenament codificat, normativitzat i estandarditzat amb un total consens acadèmic i ciutadà, té una autoritat lingüística reconeguda i els seus recursos lingüístics i estudis sobre gramàtica, lexicografia, etimologia, dialectologia, terminologia, història de la llengua o onomàstica, són comparables amb els de les grans llengües llatines. Disposa d'un diccionari normatiu (el de l'Institut d'Estudis Catalans) i amb un gran nombre de diccionaris editorials, així com diccionaris d'equivalències amb les llengües més difoses del món, com són l'anglès, el castellà, el francès, l'alemany, el rus i el xinès. A més, el català té una notable capacitat d'elaboració i difusió de neologismes de tota mena i un sistema organitzat per a la seva normalització (Centre de Terminologia Termcat: http://www.termcat.cat), així com una Comissió de Toponímia que és l'òrgan d'assessorament, consulta i proposta en matèria de fixació oficial dels topònims de Catalunya (http://www.gencat.cat/toponimia).

El català a la Unió Europea

A la Unió Europea són oficials les llengües que decideix el Consell per unanimitat. Actualment en són vint-i-tres: alemany (Alemanya, Luxemburg i Àustria), anglès (Regne Unit i Irlanda), búlgar, danès, espanyol, eslovac, eslovè, estonià, finès, francès (França, Luxemburg i Bèlgica), gaèlic irlandès, grec (Grècia i Xipre), hongarès, italià, letó, lituà, maltès, neerlandès (Països Baixos i Bèlgica), polonès, portuguès, romanès, suec (Suècia i Finlàndia) i txec.

Totes les llengües oficials ho són també de treball. Perquè són llengües oficials, s'hi publiquen els tractats i totes les normes comunitàries. Perquè són llengües de treball, s'hi publiquen tots els documents interns i de tràmit i les sessions d'òrgans col·legiats hi tenen traducció simultània.

Dos estats de la Unió tenen més d'una llengua oficial a tot el seu territori: Irlanda (anglès i gaèlic irlandès) i Luxemburg (luxemburguès, francès i alemany). Només Irlanda ha demanat l'oficialitat de la seva llengua pròpia a les institucions europees. Hi ha dos estats més que tenen llengües oficials només a una part del territori que ja són oficials a la Unió perquè ho són també d'un altre estat. És el cas de Bèlgica (francès, neerlandès i alemany) i Finlàndia (finès i suec).

En el cas de l'Estat espanyol, que té quatre llengües oficials, només va sol·licitar per al castellà l'estatut de llengua oficial de la Unió Europea. Tanmateix, el 4 de novembre de 2004 el president del Govern espanyol va lliurar al secretari general del Consell de la Unió Europea la traducció de la Constitució europea en les llengües de l'estat que també són oficials a part del seu territori, és a dir, català (amb la denominació de català, com es designa oficialment aquesta llengua a Catalunya i les Illes Balears, i de valencià, nom oficial que rep a la Comunitat Valenciana), gallec i èuscar.

Posteriorment, el ministre d'Afers Exteriors espanyol va presentar, el 13 de desembre de 2004, la sol·licitud formal de reconeixement a la UE de totes les llengües oficials de l'Estat espanyol. Fruit d'aquesta petició, el Consell de Ministres va aprovar, el 13 de juny de 2005, unes conclusions que recullen la possibilitat d'utilitzar les llengües oficials diferents del castellà a les institucions europees. D'acord amb aquestes conclusions, durant els anys 2005 i 2006 el Govern espanyol ha signat acords administratius amb diverses institucions de la Unió Europea (Consell de Ministres, Comitè de les Regions, Comissió Europea, Comitè Econòmic i Social, Parlament Europeu i Defensor del Poble) que reconeixen un ús limitat restringit del català, el basc i el gallec. Bàsicament, aquests acords permeten que els ciutadans s'adrecin per escrit en la seva llengua a aquests òrgans, que es pugui intervenir oralment en els plens del Comitè de les Regions i el Consell de Ministres, i que s'hi puguin traduir determinats actes publicats en el Diari Oficial de la Unió Europea (per a més informació, www.infoeuropa.org/catalunya/03.asp).

A més, a l'oficina de la Unió Europea situada a Barcelona, el català pot ser usat com a llengua de relació amb les institucions europees, d'acord amb la Resolució del Parlament Europeu d'11 de desembre de 1990.

El català és la novena llengua de la Unió Europea

En relació amb les vint-i-tres llengües oficials de la Unió Europea, els territoris de la Unió on el català és oficial (Catalunya, Illes Balears i Comunitat Valenciana) tenen més població que els territoris en què són oficials set de les llengües abans esmentades.

Si únicament prenem en consideració el nombre de persones que efectivament el saben parlar, el català és més parlat a Europa que el portuguès, el txec, l'hongarès, el suec, el búlgar, el danès, l'eslovac, el finès, el gaèlic irlandès, el lituà, el letó, l'eslovè, l'estonià i el maltès.

Taula 3. El català i les llengües oficials de la UE

LLENGUA	TOTAL POBLACIÓ	LLENGUA	TOTAL POBLACIÓ	LLENGUA	TOTAL POBLACIÓ
Alemany	91.163.420	Català	13.529.127	Danès	5.427.459
Francès	67.778.671	Grec	11.891.619	Eslovac	5.389.180
Anglès	64.602.119	Portuguès	10.569.592	Finès	5.255.580
Italià	58.751.711	Txec	10.251.079	Lituà	3.403.284
Espanyol	43.758.250	Hongarès	10.076.581	Letó	2.294.590
Polonès	38.157.055	Suec	9.338.523	Eslovè	2.003.358
Neerlandès	23.431.210	Búlgar	7.718.750	Estonià	1.344.684
Romanès	21.565.199	Gaèlic irlandès	5.933.419	Maltès	404.346

FONTS: Eurostat (http://epp.eurostat.cec.eu.int/) (2006), Statistics Belgium (http://www.statbel.fgov.be) i Sweedish in Finland

En el mapa de la pàgina següent es detalla: El nom de la llengua oficial i l'estat o estats on té aquesta consideració i la població de l'estat o estats on és oficial aquesta llengua expressada en milions d'habitants (M).

El català i les llengües oficials de la UE

Nombre de parlants

- més de 25 milions
- de 10 a 25 milions
- de 5 a 10 milions
- menys de 5 milions

El català a l'Espanya plurilingüe

El 41% de la ciutadania espanyola viu en territoris amb més d'una llengua oficial

A Espanya hi ha 18,4 milions de persones que viuen en territoris amb més d'una llengua oficial. Això representa el 41,3% de la població total de l'Estat. Es tracta dels territoris de les comunitats autònomes de Catalunya, les Illes Balears, la Comunitat Valenciana, Galícia, País Basc i Navarra (vegeu la taula 4).

Cal fer també esment de dos territoris més, amb 2,3 milions d'habitants, on es parlen —a més del castellà— altres llengües que no han assolit el règim d'oficialitat en els respectius estatuts d'autonomia. Són Aragó (on es parla castellà, català i aragonès, en diverses zones del territori) i Astúries, on es parla l'asturià.

El 29% de la ciutadania espanyola viu en territoris on el català és llengua oficial

Dues de cada tres de les persones que viuen en territoris amb més d'una llengua oficial, és a dir, 12,9 milions, resideixen en els tres territoris on el català, amb aquest nom o amb el nom de valencià, és llengua oficial, la qual cosa cosa que representa el 29% de la població espanyola. És a dir, un de cada tres ciutadans o ciutadanes de l'Estat espanyol.

Amb més del 41% de la ciutadania resident en territoris amb una llengua diferent del castellà, Espanya és, després de Bèlgica i Luxemburg, l'estat de la Unió Europea on el fenomen del plurilingüisme té més importància, de manera que lluny de ser un fet anecdòtic a l'Estat gairebé en constitueix un tret essencial.

Per aquest motiu, l'article 3 de la Constitució, després de declarar que "el castellà és la llengua espanyola oficial de l'Estat" i que, com a tal llengua oficial, "tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret d'usar-la", determina que "les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives comunitats autònomes d'acord amb els seus estatuts". D'altra banda, el mateix article disposa que "la riques de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció".

En concordança amb la Constitució espanyola, els estatuts d'autonomia de Catalunya —aprovat l'any 1979 i substituït per un nou text legal el 2006—, les Illes Ba-

Taula 4. Comunitats autònomes en què hi ha més d'una llengua oficial

COMUNITAT AUTÒNOMA	POBLACIÓ	% RESPECTE D'ESPANYA
Catalunya	7.134.697	16,0
Illes Balears	1.001.062	2,2
Comunitat Valenciana	4.806.908	10,8
Galícia	2.767.524	6,2
País Basc	2.133.684	4,8
Navarra	601.874	1,3
Total	**18.445.749**	**41,3**

FONT: INE. Padró de 2006.

Comunitats autònomes en què hi ha més d'una llengua oficial

lears i València han declarat l'oficialitat de la llengua catalana en els territoris respectius —amb la denominació estatutària de valencià en el cas de la Comunitat Valenciana—, de manera que, en aquest àmbit territorial, s'hi produeix una situació de doble oficialitat, a tots els efectes, del català amb el castellà. A Catalunya, la declaració d'oficialitat és triple. Segons l'Estatut de l'any 2006, hi ha tres llengües oficials: el català, el castellà i la varietat aranesa de la llengua occitana. A més, la catalana és la llengua pròpia de Catalunya i la varietat aranesa de la llengua occitana ho és de la Vall d'Aran. El coneixement del català i del castellà constitueixen, simultàniament, un deure i un dret de tots els ciutadans i ciutadanes de Catalunya, que el Govern de la Generalitat i les administracions a Catalunya han de garantir.

Quatre de cada deu espanyols viuen en comunitats autònomes amb MÉS d'una llengua oficial

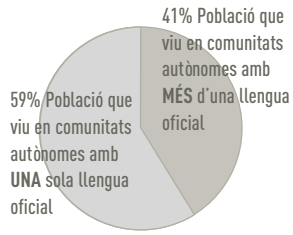

Distribució

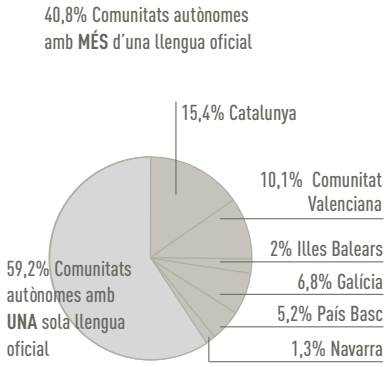

Tres de cada deu espanyols viuen en comunitats autònomes on el català és una llengua oficial

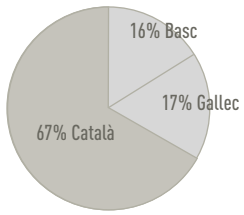

El 67% de la població que viu en comunitats autònomes amb dues llengües oficials, tenen el català com a llengua pròpia.

L'occità, llengua de la Vall d'Aran

La Vall d'Aran i Catalunya

La llengua occitana, també denominada aranès a la Vall d'Aran, és la llengua pròpia de la Vall d'Aran, on es parla des del segle XI. Aquest territori, de 620 km2, s'integrà a Catalunya el 1175 pel Tractat de l'Emparança i canvià de mans diverses vegades durant el segle XIII fins que el 1313 els aranesos decidiren per votació popular romandre vinculats a la Corona catalanoaragonesa i Jaume II els atorgà un conjunt de privilegis anomenat *Era Querimònia*, veritable carta magna d'Aran. El 1411 la Vall s'integrà de manera paccionada a Catalunya.

L'occità, llengua pròpia i oficial de la Vall d'Aran

L'Estatut de Catalunya de 2006 reconeix la llengua occitana, denominada aranès a la Vall d'Aran, com la llengua pròpia d'aquest territori i la considera oficial a Catalunya. D'acord amb això, l'occità és ensenyat a la Vall d'Aran en tots els nivells de l'ensenyament obligatori i també hi és emprat com a llengua vehicular i d'aprenentatge en tots els centres educatius. Igualment, el Consell General d'Aran i els ajuntaments de l'Aran usen normalment l'occità en la seva documentació interna i en les comunicacions amb els ciutadans i ciutadanes de l'Aran.

La Vall d'Aran

La Vall d'Aran, únic territori d'Occitània on la llengua pròpia és reconeguda i oficial

Per tot plegat, la Vall d'Aran és l'únic territori de tota l'àrea lingüística d'Occitània on l'occità gaudeix d'un reconeixement oficial i d'una protecció institucional. Com a conseqüència, també és el territori de llengua occitana on aquesta és més viva i coneguda entre la població.

L'any 2001 vivien a la Vall d'Aran 7.938 persones, el 89% de les quals entenien l'occità i el 62% el sabia parlar. Així mateix, el 58% de la població declarava saber llegir l'occità i el 27% saber-lo escriure.

Coneixement de l'aranès de la població de la Vall d'Aran de 2 i més anys el 2001.

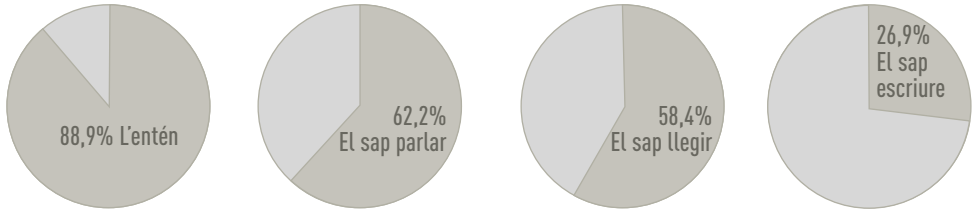

FONT: Elaboració pròpia de les dades facilitades per l'Idescat.

www.gencat.cat/llengua

Generalitat
de Catalunya